

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Hogyan jutott Budapest főpolgármesterhez?*

Forrás:

Magyarország

Bn

(Hely)

1925. 7. 5.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

352.053.1

Hely

Idő

"1925"

Személy

Helyszám

Hogyan jutott Budapest főpolgármesterhez? Jókai indította meg a harcot a páratlanul álló intézményért A főpolgármesteri állás a városi demokrácia követelménye a főispánság helyett

Írta: Harrer Ferenc dr., nyugalmazott alpolgármester

Most, hogy a budapesti főpolgármesteri állás betöltése, úgy látszik, napirendre kerül, talán nem lesz érdektelen, ha ennek a tisztviselésnek a keletkezésére és eddigi sorsára egy pillantást vetünk. Egyfelől az önkormányzati szabadság védelmében, másfelől az állami kormányzat befolyásának érvényesítéséért folyó küzdelemből alakult ki ez

a városi szervezetekben egyedülálló tisztség.

A főpolgármester elnevezést ismerik ugyan Németországban, de itt ez a nagy városok polgármestereinek, tehát az önkormányzat szabadon választott első tisztviselőinek megkülönböztető címe; ugyanilyen jellegű a Lordmayor elnevezés Angliában. Más országokban még a főpolgármesteri cím is ismeretlen.

A polgárság demokratikus szelleme nyilvánul meg abban, hogy a város fejét világszerte egyszerűen csak polgármesternek nevezik.

Párizsban, melynek a császárság idejéből származó állami igazgatása is van, ez csak megszükitését jelenti az önkormányzatnak, de nem azt, mintha az önkormányzat élén állami szerv állana. A közszervezetnek a világháborút követő forradalmi és ellenforradalmi alakulásait itt nem vesszük figyelembe; az önkormányzati szellem megnyilvánulását marandóan nem fogják megátolhatni. Több-kevesebb állami felügyelettel az önkormányzatnak természetesen mindenütt számolnia kell.

A főváros rendezéséről szóló miniszteriális törvényjavaslat szerint Budapest élén a király által kinevezendő főispánnak kellett volna állnia, avval a jogkörrel, hogy ellenőrizze az önkormányzatot és örökösök a törvényhatóság által kinevezett állami igazgatás érdekei fölött. Az egyesítendő városok, Pest városával az élén e rendelkezéssel szemben erősen állást foglaltak. A szabadelvű ellenzék Jókai Mór elnökségével tartott üléséből a főispáni állásnak elejtését követelte; a pesti polgároknak kérvénye, melyet elsőként Szentkirályi Móric jegyzett, a főispáni állás elejtése ellenében a polgármesternek

a kormány által való megerősítést javasolta; Pest város törvényhatóságának felirata pedig, megállapítván, hogy

a főispánság a demokratikus kormányforma mellett teljesen felesleges,

de mégis számolva azzal, hogy a kormány nem fog lemondani képviselőjének a főváros tervezetében való beillesztéséről, azt javasolta, hogy a főváros szerepe főispán helyett főpolgármester kerüljön, akit

a törvényhatóság harmas kijelölése mellett a király nevezzen ki.

A képviselőház, melyben a Pest város törvényhatósági életében résztvevő országgyűlési képviselők az autonómikus álláspont érvényesítéséért határozatosan síkra szálltak, nem zárkózott el Pest város kérelmével szemben, csakhogy, a kormány fölényét biztosítandó,

megfordította a javaslatot olyképp, hogy a király ejtse meg a harmas jelölést és a törvényhatóság válasszon a jelöltek közül.

Ez a megoldás került azután a törvénybe.

A főpolgármesteri állás jogi természetére több körülmény folytán zavaros. A törvénynek az a kitétele, hogy a főpolgármester a főváros élén áll, azt a látszatot kelti,

heti, mintha nem a polgármester, hanem a főpolgármester lenne a főváros első tisztviselője (még Pest városának előbb említett felirata is a főváros legfőbb tisztviselőjének nevezi); a látszat annál megtévesztőbb, mert a főpolgármesterek e címen mindenkor igényt tartottak a fővárosnak képviselőjére (különösen ünnepélyes alkalmaknál). Ehez járul, hogy a törvényhatósági közgyűlésnek a főpolgármester az elnöke (csak Tisza Kálmán indítványára ejtették el azt a rendelkezést, mely szerint a tanács ülésén is elnökölhetett volna). Továbbá több vonatkozásban, különösen a közegészségügy terén, intézkedési joga is van. Ez a felemás helyzet — hogy

a főpolgármester nemcsak felügyelője a főváros kormányzatának, hanem tényezője is,

— megnehezítheti a városigazgatás sима menetét, ha a főpolgármester hatalmaskodási vágyból vagy ambícióból túllépni akarja azokat a határokat, amelyek az önkormányzat területét, valamint a tanács s elsősorban a polgármester tevékenységi körét körülövezik.

Annak a körülménynek azonban, hogy a főpolgármester által, hogy a város életébe be van kapcsolva, de már nevével és annál fogva, hogy a törvényhatóság választja, ami vele szemben a kormány részéről a bizalmi kérdés felvetését is nehezebbé teszi —

inkább a városhoz, mint a kormányhoz tartozik,

kétségkívül előnye is van a városra nézve, nevezetesen háttérbe szorítja a politikai momentumokat; igaz, hogy ezzel mind nyilvánvalóbbá teszi a főpolgármesteri állás fölöslegességét.

A főváros ötvenéves történetének felében Ráth Károly főpolgármester és Kamermayer Károly polgármester működtek egymás mellett a jogköröknek szigorú megóvásával és presztizskérdések-

ből eredő elhidegültségben. A reákövetkező Márkus—Halmos korszakot még személyi ellentétek se zavarták; együtt is estek áldozatul a kormány erőszakos adópolitikájának, mely az 1905. évi alkotmányharcba hegyeződött ki. A következő főpolgármestert Fülepp Kálmán városi főügyészt ugyan merőben az országos politika, a koalíció uralomrajutása ültette székebe, de már multja kizártá, hogy részéről az önkormányzati szabadságot sérelem érje. Alatta akadálytalanul bontakozhatott ki Bárczy István nagyszabású várospolitikája melynek eredményei annyira fokozták a polgármesteri állás súlyát, hogy Fülepp Kálmán hatéves ciklusának leteltével

senki se érezte a főpolgármesteri állás betöltésének szükségét.

Újabb adókonfliktus a kormánnyal hozta meg 1913-ban a Heltai Ferenc főpolgármesterségét, amely az ő túlkapási törekvései miatt alighanem kenyértörést idézett volna elő közte és Bárczy között, ha Heltai rövidesen meg nem hal. Újabb több évi interregnum következett Bárczy helyettes főpolgármesterségével, majd röviddel az összeomlás előtt Bárczy főpolgármestersége, melynek a Bódy Tivadar polgármesterségével való összhangzása biztosítottnak látszott. A most letűnt városi kormánynak az állami kormánnyal való összhangja érthetőleg fölöslegessé tette a főpolgármesteri szék betöltését. Más a helyzet ma, amikor a törvényhatósági bizottság választott tagjainak többsége, melynek módjában lesz a városi kormánynak úgy tárgyi, mint személyi alakulására döntő befolyást gyakorolni, ellenzéke a kormánynak.

Most van értelme a főpolgármesteri állás betöltésének.

De ezzel szemben a polgármesteri kérdésben teljesen érvényesülni kell az önkormányzat szabadságának.